

Maria Parlińska¹

Katedra Ekonomiki Rolnictwa i Międzynarodowych Stosunków Gospodarczych,
Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

Ekonomika informacji na tle rozwoju społeczeństwa globalnego

Economics of information on the background of the global society development

Synopsis. Wzrost znaczenia informacji w gospodarce powoduje zdecydowane zmiany w strukturach rynkowych. Do końca pierwszej połowy XX wieku większość teorii ekonomicznych zakładała pełną informację, dopiero w latach 70-tych ubiegłego wieku, gdy pojawiły się prace Joseph'a E. Stiglitz'a oraz Geogre'a A. Akerlofa, dotyczące asymetrii informacji zwrócono uwagę na znaczenie informacji w decyzjach ekonomicznych. Ogólny poziom aktywności gospodarczej, konsumpcji oraz inwestycji wynika z decyzji wielu jednostek gospodarczych. Celem przedstawianego artykułu jest próba oceny znaczenia informacji w XXI wieku na tle rozwoju społeczeństwa globalnego. Przeprowadzona analiza ma charakter polemicznej dyskusji.

Słowa kluczowe: ekonomika informacji, asymetria informacji, międzynarodowe stosunki gospodarcze, ryzyko działań ekonomicznych

Abstract. The growing importance of information in the economy causes drastic changes in market structures. By the end of the first half of the 20th Century, most economic theories assumed full information. It was only in the 1970s that work by Stiglitz and Akerlof on asymmetric information highlighted the importance of information in economic decisions. The overall level of economic activity, consumption and investment stems from the decision of many entities. The object of the present article is an attempt to assess the importance of information in the 21st Century on the background of the global society development. The analysis is a polemical discussion.

Key words: The economics of information, asymmetric information, international economic relations, the risk of economic activities

Wstęp

Obecna gospodarka wkracza w okres, w którym informacja staje się podstawą dla sprawnego funkcjonowania firm, administracji wszystkich szczebli, gospodarstw domowych, jak i korporacji międzynarodowych. Równoległe ze wzrostem znaczenia informacji, jako czynnika produkcji wzrasta rola technologii informacyjnych, przede wszystkim Internetu. Celem przedstawianego artykułu jest próba oceny znaczenia informacji w XXI wieku na tle rozwoju społeczeństwa globalnego. Informacja jest niezbędnym źródłem gospodarczego rozwoju każdego społeczeństwa, państwa i gospodarki narodowej, co stawia ją na równi z innymi zasobami gospodarczymi, decyduje o rozwoju społeczeństwa i gospodarki [Oleński 2001].

¹prof. nzw. dr hab., e-mail: maria_parlinska@sggw.pl

Definicje informacji

Informacja to treść wiadomości przekazywanej od nadawcy do odbiorcy, wyrażona w odpowiednim języku lub kodzie. Informację można przenosić w czasie (zapamiętywanie) i przestrzeni (przesyłanie, przekazywanie, komunikowanie), powinna porządkować system, do którego się odnosi, powinna pozwolić odbiorcy na lepsze dostosowanie się do świata zewnętrznego, poprzez ukierunkowanie jego działań [Meyer 2006, s. 225–229].

Informacja jest szczególnym rodzajem dobra ekonomicznego, którego wartością użytkową jest ograniczanie niepewności oraz pełnienie potencjalnej funkcji zasobu pierwotnego do kategorii wiedzy [Żelazny 2012].

We współczesnej gospodarce informacja traktowana jest coraz częściej, obok trzech klasycznych ziemi, kapitału i pracy ludzkiej, jako czwarty czynnik produkcji. Informacja postrzegana jest jako strategiczny czynnik produkcji o zdecydowanie większym znaczeniu w procesach wytwarzania niż pozostałe.

Cechy dobrej informacji to:

- Dokładność i ścisłość;
- Trafność – informacje powinny odnosić się do określonej sytuacji;
- Prostota i zrozumiałość - informacje powinny być czytelne, przeanalizowane i wyselekcjonowane;
- Dostępność – informacje należy dostarczać w momencie zapewniającym ich wykorzystanie przy podejmowaniu decyzji.

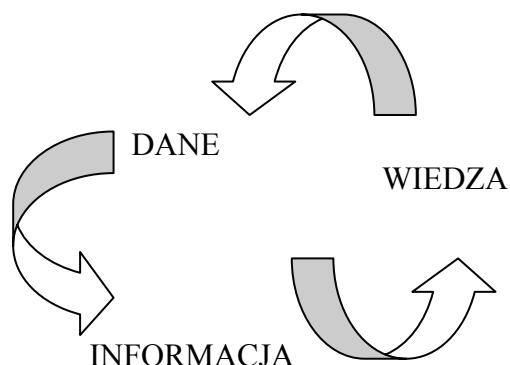
Informacja a wiedza w społeczeństwie informacyjnym

*"Where is the wisdom
we have lost in knowledge?
Where is the knowledge
we have lost in information?"*

Thomas Stearns Eliot

Już w 1961 roku G.J. Stigler w pierwszym zdaniu artykułu pod tytułem „The Economics of Information” stwierdził, że informacja jest cennym zasobem, a wiedza to potęga [Stigler 1961].

Informacja jest narzędziem generującym wiedzę, ale sama nie jest wiedzą, jest powiązana z czasem, może być aktualna, nowa, świeża bądź nieaktualna, stara, przeterminowana. Posiada cechy produktu, a więc może być sprzedawana i kupowana. Wiedza natomiast należy tylko i wyłącznie do człowieka, który w procesie edukacji lub przyswajania wiedzy ją posiadał. W społeczeństwie wiedzy wszyscy powinni potrafić swobodnie się poruszać przez fale informacji, które w dzisiejszym świecie często tworzą także chaos informacyjny. Swoboda poruszania się w tym gąszczu informacji polega na rozwoju zdolności krytycznego myślenia w celu rozróżniania informacji użytecznych i bezwartościowych.

Rys. 1. Informacja, wiedza i dane - relacja.

Fig. 1. Information, knowledge and data - relation.

Źródło: opracowanie własne.

Ekonomika informacji w naukach ekonomicznych jest rozumiana przede wszystkim jako ekonomika szczegółowa w odniesieniu do sektora informacyjnego. Jest to stosunkowo nowy kierunek badań w ekonomii. W polskiej literaturze naukowej istnieje ciągle pewien niedosyt w postaci braku wartościowych opracowań z tego zakresu. W rozumieniu ekonomiki informacji występują istotne różnice w podejściu do wymienionej dziedziny. Wspólnym elementem jest akcentowanie wzrastającej roli informacji we współczesnych społeczeństwach i gospodarkach, głównie pod wpływem nowoczesnych technologii informacyjnych oraz traktowanie informacji jako towaru.

System społeczny, którego podstawową cechą jest fakt, iż rozwój społeczny i ekonomiczny wymaga od członków tej społeczności dysponowania coraz większymi zasobami informacyjnymi nazywamy społeczeństwem informacyjnym [Oleński 2001].

Inne podejście wskazuje, że jest to społeczeństwo, którego podstawowym środkiem bogacenia się stopniowo przestaje być tradycyjny przemysł, a zastępuje go sfera usług, w związku z czym liczba osób zajmujących się przetwarzaniem i zarządzaniem informacją staje się większa niż liczba pracowników fizycznych [Dziuba 2007]. W społeczeństwie informacyjnym obserwujemy:

- rozwój technologii informacyjnych, które umożliwiają istotną zmianę metod produkcji i zarządzania oraz przeobrażają życie codzienne;
- rozwój możliwości zbierania, przetwarzania i przesyłania informacji traktowanej jako odwzorowanie postrzegania otoczenia przez człowieka w jego świadomości;
- znaczne rozszerzenie stosowania nowoczesnych systemów komputerowych wyposażonych w tzw. „sztuczną inteligencję”;
- przyspieszenie rozwoju technologii informatycznych, biotechnologii i nanotechnologii;
- zmniejszanie się znaczenia „tradycyjnych” gałęzi przemysłu wytwarzających produkty o niskim i średnim poziomie zastosowania technologicznego oraz zwiększenie się znaczenia nowoczesnych technologii i organizacji opartych na wiedzy, wykorzystujących informacje w kreowaniu konkurencyjności i rozwoju przedsiębiorstw;

- rozwój nowych koncepcji teoretycznych organizacji: organizacja sieciowa, organizacja wirtualna, auto organizacja systemów społecznych, złożone systemy adaptacyjne (complex adaptive systems).

Rozwój globalnego społeczeństwa informacyjnego sprawia, że informacja jest traktowana jako dobro ekonomiczne, podstawowy zasób i podstawowa kategoria ekonomiczna. Dociera coraz więcej informacji (zalew informacji); Nadmiar informacji zmusza odbiorcę do wzmożonego wysiłku wkładanego w ich odbiór i selekcje. Przyczyn natłoku informacji można też doszukiwać się w gospodarce rynkowej. Szczęólnego znaczenia nabiera więc lokalizacja i filtracja informacji. Obecnie największe niebezpieczeństwo stanowią jednak prawie nieograniczone możliwości manipulowania informacjami. Manipulowanie informacją to manipulowanie człowiekiem jako odbiorcą informacji. Natłokowi informacji towarzyszą takie zjawiska jak:

- lawinowy przyrost informacji i wiedzy i ich upowszechnianie w różnej postaci;
- zacieranie się granic pomiędzy różnymi typami informacji i wiedzy;
- globalizacja informacji i wiedzy;
- chaos informacyjny i kulturowy, etyczny, moralny związany z tempem zmian.

Wiesław Flakiewicz zwraca szczególną uwagę na:

- obiekty, czyli wszystko to, czym obserwator się interesuje i o czym chce zbierać informacje. Obiektem może być rzecz, człowiek, stan, proces, zdarzenie itp.;
- własności obiektów, opisujące ze względu na co obserwator interesuje się danym obiektem;
- relacje między obiektowe, czyli opis współzależności między obiektami, którymi interesuje się obserwator;
- czas, do którego odnoszą się wyżej wymienione elementy [Flakiewicz 2002].

W zakresie informacji społeczno- gospodarczej można wyróżnić:

- *informacje o systemach, procesach i zdarzeniach* zachodzących w gospodarce jako systemie społeczno-ekonomicznym (kryterium zakresu przedmiotowego informacji);
- *informacje aktywnie służąca* podmiotom gospodarczym (ludziom, przedsiębiorstwom i innym jednostkom organizacyjnym) *do podejmowania decyzji* gospodarczych (kryterium użytkownika informacji);
- *informację wykorzystywaną do sterowania procesami lub systemami* społeczno-gospodarczymi (kryterium użytkownika informacji);
- *informacje obiegającą w systemach* społeczno-gospodarczych, niezbędna do ich istnienia i funkcjonowania (kryterium funkcji w systemie ekonomicznym);
- *informację powodującą skutki ekonomiczne i/lub społeczne* (kryterium efektu informacji w systemie społeczno-ekonomicznym).

Poważnymi odbiorcami danych i informacji ekonomicznych są instytucje państwowe, samorządowe, a dla ich sprawnego funkcjonowania dobra informacja o podmiotach gospodarczych, to podstawa.

Współczesna gospodarka światowa

Współcześnie mamy do czynienia ze zmianą organizacji gospodarki światowej, która jest wynikiem zachodzących równocześnie, współzależnych procesów:

- rewolucji technologicznej, opartej głównie na technologiach informatycznych;

- formowania się gospodarki globalnej;
- zmiany paradygmatu rozwojowego, polegającego na przechodzeniu z gospodarki przemysłowej (information economy) do gospodarki informacyjnej, opartej na wiedzy (knowledge based economy).

Atrybutem nowej gospodarki jest konkurencja. Konkurencyjność organizacji przejawia się w umiejętności efektywnego kreowania oferty akceptowanej przez rynek oraz takiej, która znajduje nabywców po cenach przynoszących zyski. Utrzymanie pozycji konkurencyjnej w społeczeństwie wiedzy jest coraz trudniejsze, ponieważ kształtuje się nowy krajobraz konkurencyjny, który przejawia się poprzez:

- wzrost strategicznych nieciągłości;
- zamazywanie granic sektorów;
- globalizację i umiędzynarodowienie rynków;
- hiper konkurencyjność rynków;
- presję na ceny, jakość i satysfakcję klientów;
- dynamiczne zmiany karier i oczekiwań pracowniczych.

Według Grzegorza Kołodko, globalizacja rzutuje na przebieg procesów transformacyjnych, bez których nie może się obejść. Jednocześnie transformacja nie może się obejść bez globalizacji. Uważa również, że globalizacja w połączeniu z takimi elementami jak liberalizacja, otwartość i integracja jest zjawiskiem nieodwracalnym. [Kołodko 2001].

Globalizacja jest jak podróż, ale jest to podróż do nieosiągalnego miejsca przeznaczenia: zglobalizowanego świata. Zglobalizowaną gospodarkę zdefiniować można jako taką, w której ani odległość, ani narodowe granice nie krępują transakcji gospodarczych. To byłby świat, w którym koszty transportu byłyby równe zeru, a bariery stworzone przez zróżnicowane jurysdykcje znikłyby [Derfert-Wolf 2012].

W dobie globalizacji i integracji na rynku zwycięży ta organizacja, która będzie miała dostęp do informacji oraz umiejętności jej przetworzenia i stosowania; a do najważniejszych czynników jej sukcesu zaliczyć należy: wiedzę, informacje, kapitał intelektualny, jakość: pracy, procesów i produktów. Informacja jest podstawą w procesie komunikacji oraz podejmowania decyzji wewnątrz organizacji. Należy stwierdzić, iż w dobie globalizacji kluczowa rola informacji jest zauważalna także, w międzynarodowej wymianie towarów, czynników produkcji oraz usług.

Koncepcja społeczeństwa globalnego, opartego na wiedzy jest pewnego rodzaju stymulanta rozwoju systemów informacyjnych wykorzystywanych przez różnego typu organizacje. Trendy światowe wskazują na zainteresowanie informacją zarówno przez organizacje publiczne, jak również organizacje, firmy komercyjne. Znaczenie oraz ekonomiczna wartość informacji są przedmiotem badań w obszarze nauk ekonomicznych i społecznych. Rolę informacji podkreślają także międzynarodowe firmy consultingowe, które oferują różnego typu analizy rynkowe kierowane głównie do sektora biznesowego celem wskazania przyszłych korzyści ekonomicznych.

Rola mediów

Media i Internet zaczęły odgrywać ważną rolę w polityce światowej i w konsekwencji spowodowały wyodrębnienie się w literaturze teorii stosunków międzynarodowych analizującej wpływ społeczeństwa informacyjnego na politykę międzynarodową. Rozwój

środków przepływu informacji dał możliwość szybszego przepływu informacji gospodarczej (m.in. szybszy kontakt handlowy, szybsze negocjowanie kontraktów), co w latach dziewięćdziesiątych XX wieku przyczyniło się do ogromnego wzrostu inwestycji zagranicznych, bowiem odległość przestała być problemem.

Rys. 2. Media społecznościowe w XXI wieku.

Fig. 2. Social media in XXI century

Źródło: <http://www.slideshare.net/PresentationAdvisors/social-media-for-business-5456817>.

Sprawny przepływ informacji przyczynia się do przyspieszenia tempa ujednoczenia się konsumpcji. Wywołuje to zmianę uwarunkowań działalności przedsiębiorstw, które dążą do ujednoczenia produktów, promocji. Daje to ogromne oszczędności firmie działającej na rynku międzynarodowym.

Korporacja międzynarodowa opracowuje tylko kilka, a nie kilkadziesiąt kampanii reklamowych. Np. identyczne reklamy maszynek do golenia Gillette są prezentowane na całym świecie, a zmieniany jest tylko język.

Podsumowanie

Współcześnie znacznie szybciej i na większą skalę są przekazywane informacje. Stało się to głównie dzięki upowszechnieniu się idei swobodnego przepływu informacji oraz ogromnemu postępowi technicznemu, który spowodował, że rozszerzyła się gama środków, którymi może posługiwać się społeczność międzynarodowa w celu porozumiewania się.

Można oczekiwać, że w nadchodzących latach XXI wieku powstaną nowe, jeszcze doskonalsze środki komunikowania się, które ułatwią proces wymiany poglądów i idei ludzkości.

W warunkach, gdy społeczeństwo wkroczyło w nową erę gospodarki opartej na wiedzy, informacja nabiera szczególnego znaczenia. Jej przepływ już obecnie należy uznać za jeden z najważniejszych czynników decydujących o jakości procesów rozwoju społeczno-gospodarczego.

Tak więc sprawne zarządzanie informacją w makrosystemie gospodarka – społeczeństwo – środowisko jest podstawą jego sprawnego funkcjonowania, a co za tym idzie – budowy zrównoważonego i trwałego rozwoju w warunkach gospodarki opartej na wiedzy.

Literatura

- Bangemann M. i in. [1994]: Zalecenia dla Rady Europejskiej. Europa i społeczeństwo globalnej informacji. [Tryb dostępu:] <http://kbn.icm.edu.pl/gsi/raport.html> [Data odczytu: październik 2014].
- Dziuba D. [2007]: Metody ekonomiki sektora informacyjnego, Difin, Warszawa.
- Flakiewicz W. [2002]: Systemy informacyjne w zarządzaniu, C.H.Beck, Warszawa
- Kleiber M. [2009]: Narodowy Program Foresight - Polska 2020, Rzeczpospolita, 2009-01-04.
- Koyama K. [1968]: Wprowadzenie do Teorii Informacji, (Introduction to Information Theory)
- Kleer J. (red.) [2005]: Sektor publiczny w Polsce i na Świecie, CeDeWu.pl, Warszawa.
- Kołodko G.W. [2001]: Moja globalizacja, czyli dookoła świata i z powrotem, Toruń, s. 28.
- Meyer B. [2006]: Informacja w procesie obsługi ruchu turystycznego, „Ekonomiczne Problemy Turystyki”, nr 7.
- Oleński J. [2001]: Ekonomika informacji, PWE, Warszawa.
- Parlińska M. [2008]: Rola informacji w gospodarce rynkowej na podstawie wybranych rynków hurtowych, Wydawnictwo SGGW, Warszawa.
- Senge P. [1990]: The Fifth Discipline, New York Doubleday
- Stigler G.J. [1961]: The Economics of Information in The Journal of Political Economy Vol. LXIX, No. 3, s. 213-225.
- Wellisz S. [1997]: Gdy brak pełnej informacji. Wiedza i Życie nr 2/1997